

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ
У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

УДК 519.86

Оксана Данильчук, старший викладач кафедри “Природничі науки”

*Красноармійського індустріального інституту
Донецького національного технічного університету*

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ПРОФІЛЮ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті йде мова про методи, завдання та цілі удосконалення професійної компетентності при підготовці спеціалістів економічного профілю та аналізу міждисциплінарних зв'язків.

Ключові слова: математична модель, економічні процеси, міждисциплінарні зв'язки, професійна компетентність, економічна підготовка, економіко-математичні методи.

Лім. 5.

Вступ. Для сучасної математики характерне інтенсивне проникнення в інші галузі знань, зокрема в економічні науки. У більшості випадків цей процес протікає завдяки диференціації математики на ряд самостійних галузей знань. Мова математики виявилася універсальною, що репрезентує об'єктивне відображення універсальності економічних законів навколишнього середовища. Економіка як наука про об'єктивні причини розвитку суспільства, ще з ранніх часів у своїй діяльності користується різноманітними кількісними характеристиками, і тому вона акумулювала в собі велике число математичних методів. Більш того, активність економічних досліджень стає рушійною силою для математиків у подальшому розвитку математичного інструментарію. Сьогодні в економічній науці на перший план ставиться математична модель як дієвий інструмент дослідження та прогнозування розвитку економічних процесів і явищ.

Постановка проблеми. Зміст, форми і завдання вищої освіти в сучасному світі розширюються й ускладнюються. Економіка, як навчальна дисципліна та одна із найвпливовіших сфер суспільного життя, виявилася саме тією областю пізнання й практики, що тісніше всього пов'язана з перетвореннями в нашій країні, що розгорнулися в останнє десятиліття. Перехід до ринкових відносин, змін в державно-політичному устрої суспільства, модернізації вищої школи й науки можна уявити собі як єдиний процес, де провідна роль об'єктивно належала й належить економіці у всіх її проявах.

Стратегією модернізації освіти України визначено основну мету професійної освіти – підготовка кваліфікованого працівника, конкурентноздатного на ринку праці. Такий фахівець повинен володіти не тільки глибокими теоретичними знаннями й практичними

навичками в професійній сфері. Вимогам суспільства на даний момент відповідає фахівець, який має навички роботи в стресових ситуаціях, ситуаціях ділового й особистісного пресингу, що вміє розв'язувати конфліктні ситуації для повноцінного функціонування в професійній діяльності.

Підвищення ролі економіки в країні викликало збільшення попиту на професії економічного профілю. Потреба на ринку праці висококваліфікованих фахівців вимагає іншої необхідності – виховання та навчання таких спеціалістів.

Загальна мета вищої освіти, як і раніше, визначається збереженням, передачею й розширенням знань. Вона лише конкретизується і визнається як:

- досягнення рівня професійної компетентності і кваліфікації, що необхідні для участі у загальному розподілі праці;
- розвиток людських можливостей в цілому і особистості зокрема;
- передача і розширення знань та досвіду, загальної культури та підвищення рівня розвитку цивілізації.

Навчально-методичне забезпечення окремого вищого навчального закладу має виходити із загальної мети та цілей вищої освіти, однак це не означає, що це забезпечення має бути ідентичним. Кожен вищий навчальний заклад може досягнути успіхів тільки в тому разі, якщо його випускники будуть затребувані на ринку висококваліфікованих фахівців.

У концепції розвитку економічної освіти в Україні відзначено, що економічна освіта на сучасному етапі розвитку визначається завданнями переходу до демократичної і правової держави, ринкової економіки, необхідності наближення її до світових тенденцій економічного і суспільного розвитку. Одним з напрямків реалізації вищої економічної освіти є так звана

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

багатопредметна модель, що передбачає максимальну економізацію предметів суспільного та математичного. У цьому випадку до змісту всіх предметів вводяться економічні знання, що співвідносяться зі змістом певного предмета та логікою його вивчення, це вимагає відповідного методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін економічного профілю із застосуванням математики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зв'язок математичних дисциплін та економічної теорії представлені в роботах В. Вітлінського, Л. Лабскера, А. Кудряченко, Ф. Рудичата ін. Розглянуті основні принципи дидактики, результати досліджень вітчизняних та іноземних вчених та методистів про компетентнісний підхід у сучасній освіті (Н. Бібік, О. Локшина, О. Овчарук, В. Кальней, В. Красвський, Л. Паращенко, О. Пометун, Д. Равен, О.Савченко, Е. Тоффлер, А. Хуторський, С. Шишаков та ін.), основні положення методики навчання математики (Г. Бевз, М. Бурда, Я. Груденков, Т. Крилова, Л. Кудрявцев, З. Слєпкань, А. Столяр, В. Швець та ін.); сучасні концепції комп'ютерної підтримки навчального процесу (М. Жалдак, С. Раков, Н. Морзе, А. Пеньков та ін.).

Мета статті на основі аналізу міждисциплінарних зв'язків "математика – економіка" показати процес формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів економічного профілю.

Виклад основного матеріалу. Головною метою економічної освіти можна вважати формування сучасного економічного мислення та готовності особистості до економічної діяльності як таких, що створюють потенційні можливості для випускників вищих навчальних закладів щодо активної участі в економічному житті держави.

Курс математики має певний потенціал, необхідний для економічної підготовки студентів без шкоди для засвоєння математичних знань. Насамперед ми знайомимо студентів з такими поняттями, як продуктивність праці, економія ресурсів, собівартість продукції, реклама, витрати й перевитрата коштів (або енергії), товар, ефективність виробництва тощо.

Сучасний економіст повинен володіти економіко-математичними методами, вміти їх використовувати для моделювання реальних економічних ситуацій. Це дозволяє краще засвоїти теоретичні питання сучасної економіки, сприяє підвищенню рівня кваліфікації і загальної професійної культури фахівця [2].

Досліджуючи професійну компетентність, зауважимо, що дане поняття умовно можна розподілити на дві складові:

- *освітню складову*, що моделює діяльність студента для майбутнього життя шляхом засвоєння компетентності громадянина в закладі освіти;

- *життєву складову*, що використовує сформовану на основі освітньої складової, сімейного виховання та соціалізації громадянської компетентності у самостійному дорослому житті [5].

Отже, даний підхід формує уявлення про професійну компетентність як про систему знань і вмінь. Вважаємо, що обмежувати професійну компетентність тільки знаннями й вміннями не зовсім правильно, тому що для успішного виконання економічної діяльності економісту необхідно також мати розвинуту самосвідомість і мотивацію. Це зумовлене тим, що економічна діяльність характеризується різноманітними за змістом і складністю як педагогічними ситуаціями, так і ситуаціями, що мають місце в сучасному динамічному світі. Французькі дослідники також працюють над вивченням компетентності спеціалістів. Так, на думку дослідника "мінімальної компетенції" Вівіан де Ландшеер: "компетентність – це такий рівень навченості, який потрібен громадянам, щоб успішно функціонувати у суспільстві" [1].

Застосування цих критеріїв дало змогу визначити відповідні показники. По-перше: студент виявляє нестійкий інтерес, байдужість, негативне ставлення до математики. По-друге: студент знає про кількість, форму, величину предметів, простір, час відповідно до вимог програми, має знання з математики тільки в межах програми, має неповні знання для відтворення знань, потребує допомоги викладача; не завжди дає правильну відповідь на питання. По-третє: довільно відтворює знання, використовує їх у життєвих ситуаціях, виявляє ініціативу та незалежність у виконанні завдань, об'єктивно оцінює свої дії та результат, помічає помилки, самостійно коректуючи їх, для застосування знань потребує різного роду допомоги. На основі викладеного можна зробити важливі для продовження дослідження висновки. Класична педагогіка визначає формування елементарних математичних уявлень як один з важливих аспектів загального розумового розвитку студента. З моменту організації суспільного виховання вчені приділяють значну увагу дослідженню форм, методів, засобів навчання математики.

На сучасному етапі розроблена програма, методика формування в студентів математичних знань. Вітчизняні дослідження доводять, що

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

знання, уміння та навички повинні виступати не як мета, а як засоби розвитку особистості. Головною метою освіти повинно стати створення сприятливих умов для особистісного становлення й творчої самореалізації кожного студента, формування компетентності в різних сферах діяльності, зокрема, професійної.

Професійна компетентність характеризує, з одного боку, результат системної професійно-прикладної підготовки фахівця, а з іншого боку – розвиває професійно важливі якості, забезпечує ефективність реалізації професійних функцій економіста. На основі аналізу професіограм, специфіки професійної діяльності економістів виділили наступні групи професійно важливих якостей фахівця: соціально значимі (ініціативність, гуманітарна спрямованість особистості, моральність, відповідальність та ін.); професійно-інтелектуальні (ерудованість, сформованість професійного інтелекту), професійно-поведінковий (дисциплінованість, самостійність, соціально-професійна мобільність, сміливість своєї думки тощо); інформаційно-пізнавальні (інформаційна й самоосвітня культура особистості; здатність до аналізу, систематизації, оцінки соціальних, економічних, наукових даних та ін.), професійно-акмеологічна (здатність на основі професійної рефлексії систематично розробляти й реалізовувати програми професійно-особистісного саморозвитку) [2].

Для виявлення вищих можливостей у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів, були вивчені державні стандарти, навчальні плани, програми, а також проведені бесіди з викладачами випускаючих кафедр. На основі отриманих матеріалів розроблена модель, що дозволяє стимулювати формування професійної компетентності економіста у вузі. Модель процесу формування професійної компетентності економіста включає взаємозв'язок і взаємозалежність модулів: функціонально-цільового, процесуально-методологічного, змістовно-проблемного, організаційно-технологічного. Теоретико-прикладний базис реалізації моделі містить у собі: систему факультативів, елективних курсів із проблем використання математичних методів у професійних дослідженнях економістів.

Основними функціонально-цільовими орієнтирами моделі є: розвиток навчально-пізнавальних і професійних інтересів майбутніх економістів у математичній сфері; розвиток умінь аналізувати, узагальнювати й систематизувати факти, явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; засвоєння теоретичних знань в області прикладної математики; розвивати аналітико-синтетичний

стиль мислення, логічно виправдані професійної поведінки; оволодіння розмаїтстю форм, методів, технологій застосування математичного апарату для розв'язання конкретних задач професійної діяльності економіста, зокрема економічного моніторингу й аудиту; розвиток умінь приймати самостійні рішення у професійній діяльності; активізація творчого підходу до рішення економіко-професійних задач, що вимагають застосування математичного апарату); розвиток навичок самоосвітньої діяльності в сфері спеціально-математичної підготовки економіста.

Формування вміння використовувати математичні моделі для аналізу економічних ситуацій є досить тривалим процесом, який потребує знань і праці. Тому при підготовці фахівців економічного напрямку повинні систематично робитися викладки методів економіко-математичного моделювання, які широко використовуються в різних галузях економіки, при прийнятті управлінських рішень в фінансовій сфері за розробленості математичного апарату і можливості практичної реалізації [4].

Таким чином, було визначено структуру змістовно-технологічного забезпечення процесу формування професійно-математичної компетентності економістів, що включає в себе: сукупність різних видів проектних й евристичних технологій професійно орієнтованої математичної освіти; систему засобів, форм, методів професійно-прикладного контекстного навчання майбутніх фахівців.

Ефективність реалізації моделі формування професійної компетентності забезпечується комплексом науково-методичного супроводу. Особливе місце в ньому займає моніторинг професійно-особистісного росту й динаміки сформованості рівня професійних компетенцій майбутнього фахівця-економіста.

Рівень професійної компетентності економіста (базовий, професійно-адаптивний, професійно-технологічний, професійно-продлонгований, професійно-дослідницький) визначається на основі сукупності критеріїв (мотиваційно-ціннісний, когнітивний). Кожний з рівнів має тенденцію до позитивної динаміки й переходу в якісно новий при успішній реалізації в навчально-виховному процесі вузу моделі формування економіко-математичної компетентності економіста. Вузівський етап формування основ даної компетентності створює фундамент для подальшої систематичної роботи фахівця з її саморозвитку в економічній діяльності.

Висновки. Запропонована модель процесу формування професійної компетентності

АКТИВІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

економіста у вищому навчальному закладі є ефективною і може використовуватися для формування професійної компетентності фахівців різних сфер. Дослідження дозволяє позначити перспективи подальшої розробки досліджуваної теми. Серед найактуальніших: інтеграція теоретико-математичної підготовки й професійно-прикладної діяльності студентів у період практики; виявлення якісних розходжень змістовно-технологічного базису професійної компетентності економістів залежно від їхньої спеціалізації; розвиток культури студентів у процесі оволодіння економіко-математичними компетенціями; удосконалення математичної компетентності фахівців економічної діяльності в системі підвищення кваліфікації.

1. Аверина О.В. Формирование профессионально-математической компетентности будущих

экологов в вузе /О.В. Аверина // Ученые записки РГСУ. – 2006. – № 4.

2. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании: [авторская версия] / И.А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 242 с.

3. Вітлінський В.В. Моделювання економіки / Вітлінський В.В. – К.: КНЕУ, 2003. – 358 с.

4. Лабскер Л.Г. Вероятностное моделирование в финансово-экономической области Л.Г. Лабскер / – М.: Альпина, 2002. – 286 с.

5. Петрук В.А. Теоретико-методологічні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: [монографія] / В.А. Петрук. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. – 316 с.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2012

УДК 378.147:004

*Ірина Сінельник, старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання
Педагогічного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка*

АКТИВІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлені шляхи використання деяких засобів інформаційно-комунікаційних технологій у науково-дослідній діяльності студентів педагогічних ВНЗ, застосування яких дозволяє активізувати та підняти на новий рівень організацію і якість вищезгаданої діяльності.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет-конференція, вебінар, ментальна карта.

Літ. 4.

Актуальність та доцільність дослідження. В умовах переходу людства до інформаційно-технологічного суспільства стає зрозумілим, що неможливо за роки навчання у педагогічному вищому навчальному закладі (ВНЗ) запастися потрібними знаннями на все життя, оскільки зміст знань у сучасному світі оновлюється надзвичайно швидко. Сучасна загальноосвітня школа потребує спеціалістів не лише озброєних глибокими професійними знаннями та вмінням працювати з дітьми, а й здатних самостійно здобувати наукові знання, навчатися протягом усього життя, спроможних оперативно приймати нешаблонні рішення, діяти самостійно, творчо. Відтак, самостійність, творчість, здатність до самоосвіти та самовиховання стають професійно необхідними якостями особистості майбутнього вчителя.

Успішне формування вищезгаданих якостей у

студентів педагогічних ВНЗ, на наш погляд, залежить від вдалої організації науково-дослідної діяльності суб'єктів навчання. Науково-дослідна діяльність, яка на сучасному етапі розвитку системи вищої освіти вважається однією з найважливіших форм навчального процесу, дозволяє найбільш повно виявити індивідуальність, творчі здібності, готовність до самореалізації особистості. Залучення студентської молоді до участі у науково-дослідній діяльності сприяє розвитку інтересу до майбутньої професії, удосконаленню навичок самостійної роботи, посиленню потреби творчого пошуку. У поєднанні з теоретичними заняттями та різними видами педагогічної практики науково-дослідна діяльність ставить суб'єктів навчання в умови, близькі до самостійної педагогічної діяльності.

Варто зазначити, що організація та вдосконалення науково-дослідної діяльності